

Depremın Muhasebe Meslek Mensuplarının Psikolojileri Üzerine Etkileri: Elâzığ İli Örneği

The Effects of the Earthquake Natural Disaster on The Psychology of Accounting Professionals: The Case of Elazığ Province

Mehmet Murat ŞENOL¹
Yakup ÜLKER²

Öz

Bu araştırmanın amacı; Türkiye’de sıklıkla yaşanan depremlerin, mesleğini yürüten muhasebe meslek mensuplarına ve mesleğin süreç içerisindeki işleyişine olan psikolojik etkilerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda 24 Ocak 2020 Elâzığ merkezli ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli yaşanan ve Elazığ ilini de etkileyen depremler sonrası bu ilde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları üzerinde ortaya çıkan psikolojik etkilerinin nasıl ve ne düzeyde olduğu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. İşletmelerin mali durumlarına ait güvenilir bilgiler üreten ve isabetli kararlar alınmasına katkı sunan muhasebeciler üzerindeki depremin psikolojik etkilerinin tespiti ve gerekli tedbirlerin alınması çalışmanın önemini ifade etmektedir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için nicel araştırma yönteminden anket uygulaması tercih edilmiştir. Bu maksatla Elâzığ ilinde fiilen çalışan 169 muhasebe meslek mensubu arasından 120 meslek mensubu çalışmaya dâhil edilerek kendilerine 14 adet soru yöneltilmiş ve veriler elde edilmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri sayısal veriler haline getirilip verilen cevapların puan ağırlıkları dikkate alınmıştır. Veriler değerlendirildiğinde; depremin muhasebe meslek mensupları üzerinde mesleki faaliyetlerin sürdürülmesi açısından zorluklara sebep olduğu ancak üstesinden gelinebildiği fakat verimliliği azaltabilen stres, korku, kaygı gibi duygusal durum ve psikolojik açıdan olumsuz etkilerinin olduğu ve halen devam ettiği, bu konuda yeterli düzeyde tedbirlerin alınmadığı ve danışmanlık hizmetlerinin verilmediği sonuçları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğal Afet, Muhasebe Meslek Mensupları, Deprem, Muhasebe Mesleği.

Abstract

The aim of this research is to examine the psychological effects of the earthquake, which is frequently experienced in Turkey, on the members of the accounting profession and the functioning of the profession in the process. In line with this purpose, it is the subject of the research how and at what level the psychological effects on the members of the accounting profession operating in this province after the earthquakes centred in Elazığ on 24 January 2020 and Kahramanmaraş on 6 February 2023 affected the province of Elazığ. Determination of the psychological effects of the earthquake on professional accountants, who produce reliable information about the financial status of businesses and contribute to making accurate decisions and necessary precautions. In order to realise the aim of the research, the survey application from the quantitative research method was preferred. For this purpose, 120 professionals among 169 accounting professionals working in Elazığ province were included in the study, and 14 questions were asked to them, and data were obtained. The opinions of the participants on the subject were transformed into numerical data, and the score weights of the answers given were taken into consideration. When the data were evaluated, it was concluded that the earthquake caused difficulties for the members of the accounting profession in terms of maintaining professional activities, but it could be overcome, but it had and still has negative effects on the emotional state and psychological aspects such as stress, fear, and anxiety, which can reduce productivity, and that adequate measures were not taken in this regard and counselling services were not provided.

Keywords: Natural Disaster, Professional Accountants, Earthquake, Accounting Profession

¹ Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 20219368002@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6811-8783>, <https://ror.org/0257dtg16>

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, yakupulker@cumhuriyet.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3070-0521>, <https://ror.org/04f81fm77>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 10.12.2024 – Kabul Tarihi/Accepted Date: 09.03.2025

Atf İçin/For Cite: ŞENOL M.M. ve ÜLKER Y., “Depremın Muhasebe Meslek Mensuplarının Psikolojileri Üzerine Etkileri: Elâzığ İli Örneği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2025;24(2): 985-1002

<https://doi.org/10.17755/esosder.1599261>

License: [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Giriş

Deprem gibi doğal afetler; bireyler, aileler ve toplumu ekonomik, sosyal, psikolojik vb. yönlerden etkisi altına alan ve bu yapılar üzerinde afetin şiddetine göre büyük hasarlar oluşturan beklenmedik olaylardır. Sadece fiziksel yıkımlarla sınırlı kalmayan bu afetler, toplumun her kesiminde olduğu gibi çalışma hayatı ve endüstri grupları üzerinde de ekonomik yönden derin izler bırakmaktadır. Bu gruplar içinde yer alan muhasebe meslek mensupları ise afetlerin meydana getirdiği ekonomik yıkımın ardından ekonominin yeniden inşası, toparlanması ve işletmelere ait finansal raporların düzenliliğini sağlamak gibi kritik sorumluluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorumluluklar teknik bilgi ve beceriyi gerektirmenin yanında aynı zamanda strese dayanıklılık ve kriz yönetiminin iyi bir şekilde yönetilmesiyle de ilgilidir. Deprem kuşağında yer alan ülkemizde, deprem bölgelerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları son yıllarda doğal afetlerin etkilerini birebir yaşamış ve pratikleri bu olaylar çerçevesinde şekillenmiştir. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi ise bu yönde bir dönüm noktası olmuştur. Etkilenen illerin genişliği, yıkımın boyutu, bu illerde faaliyet gösteren işletme kapasiteleri ve muhasebe meslek mensuplarının alanlarında gösterdikleri çabalar muhasebecilik mesleğinin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Fakat bu önem, yalnızca sağlanan mali danışmanlık ve raporlama hizmetleriyle sınırlı değildir. Aynı zamanda, muhasebe meslek mensupları sonradan getirilen yasal düzenlemeler, mali değişiklikler ve mücbir sebep ilanları gibi çok sayıda unsurun hizmetinde kilit rol oynamışlardır.

Deprem dönemlerinde meslek mensuplarının üstlendiği rollerin yanı sıra, yürütülen bu işler meslek mensupları üzerinde ciddi bir psikolojik yük oluşturmaktadır. Kaygı, geçmişteki mali güçlüklerini aşma çabaları ve aile bireyleriyle birlikte kendi yaşamlarına dair endişeler, muhasebecilerin profesyonel kimliklerinin yanı sıra kişisel dayanıklılıklarını da sınamıştır. Ayrıca deprem bölgelerinde hizmet veren muhasebecilerin, kendi iş yerlerinin ve evlerinin zarar görmesi, sevdiklerini kaybetmesi veya kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmaları da bu psikolojik yükü arttırmıştır. Tüm bu etkiler, muhasebecilik mesleğinin dinamiklerini yeniden düşünmeyi gerektirmiştir.

Bu çalışmada, depremin muhasebe meslek mensupları üzerinde psikolojik yönden nasıl ve ne düzeyde etki bıraktığına dair bir araştırma yapılmıştır. Özellikle de deprem gibi yıkıcı bir olayın deprem bölgesindeki muhasebecilik mesleği ve meslek mensupları üzerindeki psikolojik etkilerini ve boyutlarını araştırmak ve bu bağlamda oluşan problemlere yönelik öneriler sunulmuştur.

Bu çerçevede çalışma Elazığ ilinde mesleğini icra eden muhasebe meslek mensuplarının 2020 Elazığ ve 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenme yönleri ve düzeyleri, deprem sürecinde olağan dışı gerçekleşen değişikliklere gösterdikleri uyum ve bu dönemde mesleki faaliyetlerindeki verimliliğini etkileyen psikolojik açıdan hangi sorunların ortaya çıktığı sorularına odaklanılmıştır. Meslek mensuplarının bu süreçten psikolojik olarak etkilenme düzeylerinin tespit edilmesi ve sonraki zamanlarda atılması gereken adımlara da yol göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma, literatüre katkı sağlamakla birlikte, afet dönemlerinde alınan acil önlem kararlarının etkilerini ve mesleğini icra eden muhasebecilerin deprem psikolojisi altında mesleğini nasıl icra ettiğini ve psiko-sosyal olarak nasıl etkilediğini ölçmeyi amaçladığından özel bir öneme sahiptir. Böylece, deprem döneminde oluşabilecek potansiyel boşlukları, zorlukları ya da eksiklikleri ortaya çıkarmak ve muhasebe meslek mensuplarını etkileyecek muhtemel psikolojik faktörleri de araştırmak önemlidir.

1. Doğal Afetler

Yapılan araştırmalarda afet kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar bulunmaktadır. En çok ifade edilmiş şekli ile afet; can, mal, ekonomi, çevre vb. üzerinde kayıplara veya bunların zarar görmesine sebep olan, toplumun süregelen hayat düzenini bozan ve meydana getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldırmaya yerel imkânların yetmediği, dış yardımın desteğine ihtiyaç duyulduğu olaylar olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle, sosyal, fiziksel yıkıntılara ve ekonomik kayıplara yol açan, olağan yaşam sürecini ve insan faaliyetlerini sekteye uğratan, afeti yaşıyan birey ve toplumu olumsuz yönde etkisi altına alan ve yerel imkânlar ile üstesinden gelinmeyecek büyüklükte oluşın doğal kaynaklı, teknolojik veya insan sebebi tüm olaylardır (Kadioğlu ve Özdamar, 2008: 3).

Avrupa Atlantik Afet Müdahale Merkezi Yönergesi 'ne göre afetler; *doğal ve teknolojik kaynaklı afetler* olarak iki kısma ayrılmaktadır. Doğal afetlerde; deprem, tsunami, volkanik olaylar, heyelan, sel, aşırı kuraklık, çevre kirlenmesi, çölleşme gibi durumlar ele alınmaktadır. Teknolojik afetler kısmında ise; nükleer santral olayları, endüstriyel kazalar, uçak, gemi ve demiryolu afetleri, terörizm olayları bu kapsamda ele alınmaktadır. Teknolojik afetler kendiliğinden ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte doğal bir afetin etkisiyle de ortaya çıkabilmektedir (Gülelçin, 2020: 4).

Doğal afetler kavramı; deprem, sel, kuraklık gibi doğa olaylarının kısmi olarak ya da tamamen doğal yollarla meydana gelen, genel olarak meydana gelmesinde insanlığın müdahalesinin olmadığı, kısa sürede gelişen, meydana geldiği bölgede sosyo-ekonomik ve sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel etkinlikleri olumsuz etkileyen, derecesine göre can ve mal kayıplarının oluşmasına sebep olan yer, hava ve su kaynaklı doğa olayları olarak ifade edilmektedir (Şahin ve Sipahioğlu, 2003: 124) Afetzedelerin yaşam alanlarının zarar görmesi, süregelen sosyal düzenlerinin bozulması, belirsizlik içine düşmeleri, kendilerini güçsüz ve yetersiz hissetmeleri afetin etkileri arasında yer almaktadır (Hançer, 2009: 32).

Özetle doğal afetler, toplumu etkisi altına ve afet sonucunda meydana gelen yıkımın şiddetine göre bu etkilerin sonuçları olan doğa olaylarıdır (Kadioğlu ve Özdamar 2008: 5). Afetin gerçekleşmesinin akabinde yapılanlar bir sonraki tehlikenin afet haline gelmesinin engellenmesi ya da afete dönüşürse meydana getireceği kaybın en aza indirilmesi açısından önem arz etmektedir (Özgen vd., 2011: 303).

1.1. Afet Psikolojisi

Afet psikolojisi; sürdürülebilir ve toplumların doğal ya da insan kaynaklı afetlere verdikleri psikolojik tepkileri araştıran bir alandır. Afetlerin ani ve beklenmedik bir şekilde veya zamanda ortaya çıkması, insanların güvenliğini, kontrol ve yardımlaşmasını derinden sarsabilmektedir. Bu olaylar bireylerde yoğun stres, korku, kaygı, üzüntü gibi duygulara sebep olabilirken, aynı zamanda toplumsal düzeyde sarsıntı, kolektif yaşam ve sosyal dayanışmayı da tetikler. Afet psikolojisinin temel amacı, afetlerin ruhsal sağlık üzerinde meydana getirdiği etkilerin ne olduğunu ve bu süreçte ortaya çıkan travmatik deneyimlerin nasıl işlendiğini anlamak ve toplumların afet sonrasında nasıl toparlanabileceğini ifade etmektir.

Afet psikolojisi, afetlerin psiko-sosyal etkilerinin araştırılması, afetzedelerin afet sonrası iyilik halinin sağlanması ve devam ettirilebilmesi için bazı psiko-sosyal destek girişimlerinde bulunulması ve olası bir afete hazırlık için toplumu bilinçlendirmek ve harekete geçirme faaliyetlerini kapsayan bir alandır. Bilhassa afet sonrası süreçlerde toplum, alanında faaliyet gösteren uzmanlar tarafından incelenmeli ve bu konuda yöntemler geliştirilmelidir (Özkan ve Kutun, 2021: 250).

Afet psikolojisi, yalnızca bireysel tepkilere odaklanmaz. Bu tepkilerin yanında

toplumsal dayanıklılık, sosyal destek gücü ve afet sonrasında sağlanan psiko-sosyal müdahaleler de bu kapsamda değerlendirilir. Bu alanda yapılan çalışmalarda, afetlere maruz kalan toplulukların psikolojik olarak nasıl daha dirençli hale getirilebildiği, kriz anlarında hangi destek biriminin daha etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle travmanın ardından döngüde erken müdahaleler, iyileştirme sürecini hızlandırarak toplulukların sosyal bütünlük gücünü de arttırabilmektedir.

Afetlere verilen psikolojik tepkiler, genellikle olayın ciddiyeti, süresi, bireyin afet öncesindeki ruhsal durumu ve sosyal destek sistemlerine erişim gibi parametrelerle şekillenmektedir (Filiz vd. 2023: 238). İnsanların özellikle afet dönemlerinde psikolojik sarsıntıların üstesinden gelebileceği standart bir yöntem bulmak ve uygulamak zordur. Kişilerin karakterlerine ve yaşam biçimlerine uygun, uygulamaya geçirilebilir nitelikte yöntemler geliştirmek gerekmektedir (Nakajima, 2012: 153). Bu süreçte insanlar kısa vadeli ve uzun vadeli etkiler yaşayabilir. Ancak bazen bu süreç aylarca veya yıllarca sürebilmektedir.

Afet sonrası dönemi anlayabilmek ve süreci daha iyi yönetebilmek için can kayıplarına büyük oranda sebep olan depremleri, deprem anı ve sonrası dönemi göz önünde bulundurmak gerekmektedir (Bahadır ve Uçku, 2018: 33). 1999 yılı Marmara Depremi, 2020 yılı Elazığ depremi ve son yıllarda yaşanan ve asrın felaketi olarak bilinen 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası yaşanan kayıplar, ekonomik sıkıntılar, toplumda oluşan psikolojik sarsıntılar dikkate alınırca depremin meydana getirdiği hasarın ne kadar büyük boyutlarda olduğu görülmektedir.

Günümüzde afete maruz kalan grupların farklılığı, afete maruz kalma zamanları, afetin tekrar yaşanması, afeti yaşayan toplumun yaşı ve cinsiyeti gibi çeşitli etkenlerin afet sonrası dönemi ciddi anlamda etkilediği ve bireylerin davranışlarında daimi veya kısa süreli değişimlere sebep olabileceği ifade edilmektedir. Afetlerde grupların üzerinde afetlerin etkilerini araştırmak ileride yaşanabilecek olaylara karşı daha bilinçli olunmasında, toplum ve bireylerin bu olaylara daha hazırlıklı olmasında faydalı olabilir. Ayrıca afet sonrası süreçte önemi giderek arttığı savunulan yaygın psikolojik sıkıntılar hakkında bilgi sahibi olmak gelecekte kişilerin ruh sağlığının iyileştirilmesi konusunda faydalar sağlayabilir.

1.2. Depremin Sosyo-Ekonomik Etkileri

Doğal afetler büyük riskler ortaya çıkararak toplum üzerinde sosyolojik bir etkiye sahip olduğu gibi, sosyal değişimlerden bireysel işlevsellikteki değişikliklere kadar beklenmedik farklılıklara sebep olmaktadır. Afete maruz kalan birey ve toplumlar, yaşadıkları afet felaketlerinin derecesine göre şiddetli bir şok geçirebilmektedirler.

Afete maruz kalan kesimin afet sonrası yaşadığı bazı olumsuz durumların telafi edilmesinde, negatif sosyal etkilerinin iyileştirilmesinde girişimciler etkili roller oynayabilmektedir. Yapılan araştırmalarda, afetten etkilenen bir topluma sosyolojik, psikolojik ve ekonomik olarak yardım edilmesi toplumdaki acıyı ve afetlerin etkisini azaltmaya katkı sağladığı görülmüştür (Bustamante vd., 2022: 84). Afetler sonrası oluşan psiko-sosyal, sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik etkiler diyebileceğimiz sosyal etkiler uzun bir sürece yayılabilmektedir. Bu sebeple doğal afetlerin ortaya çıkardığı sosyal etkileri tam olarak ölçebilmek ve değerlendirmek güç olabilmektedir. Afetlerin toplum üzerindeki sosyal etkilerinin iyi analiz edilip anlaşılması, sadece ilk etapta uygulanacak eylem planlarının geliştirilmesinde değil bununla birlikte afetin muhtemel olumsuz sonuçlarının önlenmesinde de önem arz etmektedir (Lindell ve Prater, 2003: 78).

Yaşanan afet sonrası oluşan hasarın türünü inceleyip değerlendirmek için ileri dönemlerde afetlerin bireyler ve toplumlar üzerindeki sosyal etkilerinin ve nüfus, sağlık alanı,

eğitim ve konut sektörü, iletişim sektörü vb. afetten etkilenen sosyal alanların incelenmesi gerekmektedir. Çünkü bu alanlar, temel insani toplum işlevleriyle ilişkili olup, temelinde bireylerin yaşam biçimleri ile ilgilenir (Rosen, 2011: 45).

Doğal afetler sadece meydana getirdiği sonuçlar itibariyle hayatların kaybedilmesi, yaralanmalar ve yapı problemleri gibi sosyal ve psikolojik yönleri ile sınırlı değildir. Bununla birlikte etkilediği ülkelerde hem ulusal ve uluslararası boyutlarda yüksek maliyetlerin oluşmasına hem de afetin etkisi nisbetinde ciddi ekonomik kayıplara yol açabilmektedir. Ekonomik kayıplar ile birlikte yeniden yapılanma maliyetleri oluşmaktadır. Bununla birlikte ekonomik faaliyetlerin kesintiye uğraması ile sermaye varlıklarında neden olduğu kayıplar GSYH büyümesi üzerinde kısa veya uzun dönemli olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Ayrıca afetler; büyüme hızında düşme, yüksek borçlanma oranları ve bölgesel gelir eşişsizliği vb. uzun dönemli ekonomik sonuçlar da ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Charveriat, 2000: 9).

Afetlerin ekonomik yönlü etkileri değerlendirilirken afetlerden etkilenen bölge ve sektörlerin ekonomik durumuna dikkat edilmesi gerekir. Yapılan araştırmalar, endüstrideki sektörler arası bağlantıların, afet sonrası kaybedilen sermaye türlerinin doğal bir felaketin ekonomik yönden öneminin temel belirleyicileri olduğu unutulmaması gerektiğini göstermektedir.

Doğal afetlerin ekonomik yönlü etkileri, direkt etkiler ve endirekt etkiler olarak değerlendirilmektedir. Direkt etkilere örnek olarak, ilk yardım ve geçici konaklama maliyetleri, gıda ve giyim tüketim maliyetleri, altyapı ve üst yapıdaki yıkım onarım maliyetleri, maddi yapı (mal ve malzeme) kayıpları, tarım ve hayvancılık alandaki kayıp ve zararlar, kamu ve özel kesimlerdeki zararlar olarak sıralanabilir (Ergünay, 2002: 175). Endirekt etkiler ise, doğrudan etkiyle kıyas edildiğinde daha kapsamlı ve karmaşık olabilmektedir. İşyerlerinde ve tesislerde oluşan yıkımlar sonucu oluşan üretim kayıpları, kamu ve özel kuruluşlar kaynaklı hizmet kayıpları endirekt etkilere örnek gösterilebilir. Bununla birlikte GSYH, istihdam oranı, enflasyon, dış borç stoku, üretim vb. makroekonomik göstergeler afetler kaynaklı ve ikincil etkiler kapsamında değerlendirilebilmektedir (Mechler 2005: 18).

1.3. Depremın Psikolojik Etkileri

Bireylerin hayatında beklenmeyen, aniden gelişen, bireyin iradesi dışında, hazırlıksız olarak yakalandığı her durum hem bedensel, hem de zihinsel ve ruhsal olarak birtakım psikolojik savunma tepkilerine sebep olmaktadır. Ayrıca insanın dayanma, farkına varma, hazırlıklı ve bilinçli olma vaziyetlerine göre de bu tür olaylara karşı verdiği tepki değişik şekillerde olabilmektedir. Meydana gelme şekli değerlendirildiğinde doğal afetler de insan hayatında; aniden, insanın iradesi dışında gerçekteşmesi, ağır hasar ve kayıplara sebep olması, gerçekteştiği anda insanın hazırlıksız olması sebebi ile üstesinden gelinmesi zor olaylar olarak bilinmektedir (Kula, 2006: 93).

Doğal afetlerin psikolojik etki yönünü içine alan travma, Yunan literatüründe “yara”, TDK’ya göre de sarsıntı ifadesi; dıştan gelen darbe etkisi ile bir organ veya dokunun normal yapı ve işleyişinde meydana gelen bozulma, yara olarak ifade edilmektedir. Psikolojik travma ise, insanların beden bütünlüğünü, zihinsel ve ruhsal sağlık yapısını tehdit eden, olumsuz etkileyen, duygusal olarak aşmakta zorlanılan, çalışma hayatını etkileyen ve aniden gelişen olaylar veya durumlar olarak ifade edilmektedir.

Deprem olayı yaşanma şekli göz önünde bulundurulduğunda travmatik bir olaydır. Yapılan çalışmalar depremin bedensel, ruhsal, zihinsel, sosyal ve psikolojik vb. birçok yönden bozulmalara yol açtığını göstermektedir. Yine yapılan çalışmalar göstermektedir ki;

deprem sonrası bireylerde ortaya çıkan psikolojik rahatsızlıklardan en çok karşılaşılan olayın “*Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB)*” dur. **Travma Sonrası Stres Bozukluğu:** “*fiziksel saldırı, cinsel istismar, şiddet, trafik kazaları ve endüstriyel kazalar, savaş, terör olayları, başkalarının yaralanmasına veya ölümüne şahit olmak, yaşamı tehdit eden hastalıklar ve doğal afetler sebeplerine bağlı olarak yaygın olarak görülen travmatik yani psikolojik yaşam olaylarıdır*” ifadeleriyle tanımlanmaktadır (Kessler vd. 1995: 1060).

Doğal afetler, etkilenen bireyler veya toplum üzerinde psikososyal, demografik, ekonomik ve politik değişikliklerden biri olan psikolojik belirtiler duygu, davranış, psikofizyolojik ya da bilinç değişiklikleri ile kendini gösterir. Etkilenen bireylerde, meslek gruplarında ve toplumlarda yaş grupları gibi farklı ölçütlere göre değişiklik göstermekle birlikte belirsiz olan bir durumdan kaynaklanan endişe/kaygı bozukluklarından başlayarak depresyona kadar ilerleyebilen duygusal durum değişiklikleri, davranış bozuklukları, psikofizyolojik değişiklikler gözlemlenebilmektedir (Yavuz ve Dikmen, 2015: 322).

Doğal afetlerin gerek bireyler gerekse meslek mensupları ve toplumlar üzerinde meydana getirdiği psikolojik etkilerini inceleyen araştırmaların çoğu TSSB ve depresyon belirtileri üzerinde yoğunlaşmıştır (Cheng vd., 2018; Felix vd., 2011). Ayrıca yapılan çalışmalarda ruhsal ve fizyolojik bozukluklar, kaygı, sosyal ve iş hayatına adaptasyon problemleri, depresyon vb. olumsuz durum tepkilerinin doğal afetlerden sonrası süreçlerde toplumlarda en çok gözlemlenen psikolojik etkiler olduğu görülmektedir (Hansel vd., 2015; Felix vd., 2011; Karakaya vd., 2004).

Taşçı ve Özsoy 2021 yılında, deprem travmasının erken dönem psikolojik semptom ve olabilecek tehlike sebeplerini belirlemek için 2020 yılında, Elazığ’da depremden etkilenen 360 kişi ile depremden 2.5 ay sonra yaptıkları araştırmada, deprem sonrası insanların depresyon düzeyleri çok artmasa da travma ve düşünce bozukluklarında ciddi artış olduğunu gözlemlenmişlerdir. Yine Türkiye’de en son yaşanan 6 Şubat 2023 tarihi Kahramanmaraş depremlerinin 11 ili de etkisi altına alması ile 59.259 kişi hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Yüzyılın felaketi olan bu depremlerde bireyler, meslek mensupları ve toplum; ekonomik, sosyolojik ve de özellikle psikolojik anlamda ciddi anlamda etkilenmişlerdir. Yaşanan depremlerin boyutu, kapsadığı alan, şiddetine göre; sokakta kalma, aile üyeleri ve yakınların kaybı; büyük ölçüde fiziksel sağlık, akıl ve ruh sağlığı sorunlarına yol açtığı ve bunlar ile de mücadele etmek gerektiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

3. Depremin Muhasebe Meslek Mensupları Üzerindeki Psikolojik Etkileri

Covid-19 Pandemi krizi ve özellikle 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler ülkemizi başta ekonomik olarak birçok yönden ciddi boyutlarda etkilemiştir. Bu olaylar muhasebe meslek mensupları üzerinde de derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Bu olağanüstü durumlar, muhasebe meslek mensuplarının iş yapış biçimlerini ve mesleklerini icra etme koşullarını büyük oranda değiştirmiştir. Pandemi süreci, muhasebe meslek mensuplarının dijital dönüşüme hızla adapte olmalarını, uzaktan çalışma sistemlerine geçmelerini ve hızla değişen vergi ve finansal düzenlemelere uyum sağlamalarını gerektirmiştir. Aynı şekilde, Kahramanmaraş merkezli depremler, fiziki ofis kayıpları ve veri güvenliği riskleri gibi ciddi sorunlarla karşılaşan muhasebecileri, afet sonrası işletmelere danışmanlık yapma ve yeniden yapılandırma süreçlerinde kritik bir rol üstlenme sorumluluğu yüklemiştir.

Afet dönemlerinde; muhasebe mesleğinin iş yapma şekli meslek mensupları ile müşterilerinin iletişimini etkilemiştir. Muhasebede güncel teknolojinin etkin ve verimli şekilde entegre olmasının önemi anlaşılmış ve meslek içi dijital dönüşüm hızlanmıştır. Dijital dönüşümün adapte olma sürecinde teknolojiye uyum sağlanması ve yeni teknolojinin getirdiği maliyetlerin yüklenilmesi açısından zorluklar çekilmiştir. Ayrıca bu süreçte kanun koyucular

tarafından uygulanan mali ve ekonomik tedbirlerin icra edilmesinde mesleğin önemi daha fazla anlaşılmıştır. Böylelikle mükelleflerin mali kaynaklara erişiminde meslek mensupları aracı kılınmıştır. Böylece doğal afetler muhasebe meslek mensuplarını; aşırı iş yükü getirerek çalışma motivasyonlarını, mükellefler ile aralarındaki ilişkilerini, çalışma alışkanlıklarını, mesleki faaliyetlerini ve risk algılarını önemli düzeyde etkilediği söylenebilir.

Acil durumlar karşısında iş hayatında aktif çalışanlar doğal afetlerden daha çok etkilenmektedir. Diğer meslek gruplarında olduğu gibi muhasebe meslek mensuplarının da acil değişiklik karşısında nasıl etkileneceği ve bu değişiklikler ile nasıl uğraşacağı soruları ortaya çıkabilmektedir. Muhasebecilik mesleği ve bu mesleği icra edenler, afetlerin oluşturduğu ekonomik ve operasyonel zorluklarla doğrudan karşı karşıya kalmaktadırlar. İşletmelerin finansal kayıplarını belgelemek, sigorta taleplerini yönetmek ve mali tabloların doğruluğunu sağlamak gibi kritik görevler muhasebeciler tarafından yerine getirilir. Ayrıca, doğal afetler sonrasında iş sürekliliğinin sağlanması, veri kayıplarının önlenmesi ve yeniden yapılandırma süreçlerinin desteklenmesi gibi görevler de muhasebecilerin ekonomik hayattaki rolünü önemli hale getirmektedir. Bu süreçler, meslek mensuplarının hem teknik becerilerini hem de kriz yönetme kabiliyetlerini test ederken, meslek üzerindeki stres ve sorumluluk seviyesini de artırmaktadır. Böylece, doğal afetlerin muhasebe mesleği üzerindeki etkileri, mesleki uygulamalarla birlikte meslek mensuplarının psikolojik dayanıklılıklarını da kapsamaktadır.

Afetlerin etkileri değerlendirildiğinde depremin etki alanına giren muhasebe meslek mensuplarının üzerindeki psikolojik etkileri, hem mesleki hem de kişisel düzeyde büyük zorluklar oluşturmaktadır. Bu tür felaketler, meslek mensuplarına sadece iş yoğunluğunun artması olarak yansımaz, aynı zamanda manevi ve duygusal dayanıklılıklarını da sınamaktadır. Deprem sonrasında meydana gelen yoğun çalışma temposu, mücbir sebep ilanları ve yapısal düzenlemelerin karşısında hızlı adaptasyon çalışmaları tükenmişlik hissini tetiklemektedir. Ayrıca kişisel yaşamlarında da sarsıntılar yaşayabilen muhasebecilerin, profesyonel hayatlarında aynı düzeyde performans göstermeleri zorlaşabilir.

Muhasebe meslek mensupları, afet sonrası ekonomik toparlanmanın sürdürülmesinde kritik bir rol değişimi ve kendi psikolojik dayanıklılıklarını zorlayan birçok faktörle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bir yandan genişlemenin zararlarını azaltmaya ve mali açıdan düzenlemeye çalışırken, diğer yandan kendilerinin ve ailelerinin yaşadıkları kayıplarla başa çıkmaktadırlar. Bu durum, muhasebecilerin sadece iş değil, aynı zamanda duygusal anlamda da büyük bir yük altına girmelerine sebep olmaktadır.

Sonuç olarak, deprem gibi doğal afetler, muhasebe meslek mensuplarının sadece iş yüklerini değil, duygusal ve zihinsel dayanıklılıklarını da önemli ölçüde sınamaktadır. Bu süreçte, psikolojik anlamda desteklenmesi ve meslek mensuplarının duygusal refahını yükseltmelerinin geliştirilmesi, hem bireysel hem de mesleki yaşamlarında daha sürdürülebilir bir denge kurmalarına katkı sağlar.

4. Literatür Taraması

Çalışma konusu ile ilgili yapılan araştırmalarda, toplumun hafızasında doğal afetlerin önemli bir yerinin ve etkisinin olduğu görülmüştür. Doğal afetlerin muhasebe meslek mensupları üzerine etkisini incelemeyi hedefleyen araştırma örnekleri kısaca aşağıda yer almaktadır.

Mihai ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan araştırmada, Romanya'da Covid-19 Pandemi döneminde muhasebe meslek mensuplarını kapsayan bazı konular incelenmiştir. Elde edilen veriler çevrimiçi bir anket dağıtılarak toplanmış ve SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma neticesinde muhasebe mesleğini icra eden muhasebecilerin

uzaktan çalışma sistemine kısmen uyum sağladıkları, Covid-19 pandemi sürecinde çalışmanın ek iş yüküne, strese ve yorgunluğa sebep olduğu, aile ilişkilerinin de bu dönemde olumlu yönde etkilendiği şeklinde sonuçlara varılmıştır.

Arslan (2022) Sivas özelinde yaptığı çalışmasında Covid 19 pandemisinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Çalışma kapsamında Sivas'ta mesleğini icra eden muhasebe meslek mensuplarının salgınla birlikte başlayan uzaktan çalışma koşullarından mükellef-meslek mensubu iletişim ve ilişkilerinin olumsuz yönde etkilendiğini tespit etmiştir. Bu durumun meslek mensuplarının iş yükü ve streslerini artırdığını ve salgın ile birlikte ortaya çıkan yasal düzenlemelerin de detaylı ve karmaşık yapıya sahip olduğu, bu yasal düzenlemelerin anlaşılması ve uygulanması için gerekli zamanın da verilmediğine yönelik sonuçlara ulaşmıştır. Bu olumsuzluklarla mücadele eden meslek mensuplarının, gereken itibar ve ekonomik değeri görmedikleri şeklinde sonuçları da belirlemiştir.

Palti (2012) deprem sonrası mesleğini icra eden bireylerde kaygı seviyesinin yüksek olmasından kaynaklı vücut dengesinde bozulmalar meydana gelebileceğini ifade etmiştir. 1999 Marmara depreminden sonra depremzede grupları ile yapılan bir çalışmada, en büyük problemin sınırların bozuklukları, uykusuzluk, bunalım ve depresyon gibi psikolojik sorunlar kategorisinde toplanmakta ve diğer arasında şikayetlerin %45'ini oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç Akkaya vd.(2001) tarafından yapılan çalışmada tespit edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Sönmez (2022), depremin psikolojik etkileri olarak psikolojik destek ve korkuyla baş etme kapsamında bir çalışma yapmıştır. Depremin etkisinin büyüklüğü ve süresi, kişinin böyle bir olaya karşı hazırlık durumu, karakteristik özellikleri, üstesinden gelme yöntemleri, mesleğini icra etme biçimi, yaşanan kayıpların kişi için ifade ettiği anlam, daha önceki afet tecrübeleri, ruhsal travma veya psikiyatrik bozukluk geçmişi, sosyal destek gibi değişkenler kişinin travmaya vereceği tepkileri etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca deprem gibi bir travmaya maruz kalma, mesleki problemler, çeşitli psikiyatrik bozuklukların ortaya çıkmasını kolaylaştıran risk etkenlerinin tanınması, müdahalelerde öncelik verilecek kişilerin belirlenmesi için önemli olduğunu belirtmiştir.

Ceylan ve Hacıhasanoğlu (2022) Covid-19 döneminde muhasebe meslek mensuplarının yaşadığı problemler üzerine yaptığı çalışmasında, muhasebecilerin pandemi öncesinde ve pandemi sürecinde temel sorunu ücretleri tahsil edememe olduğu ve bu problemin onları mesleğinden soğuttuğu, kendilerini değersiz hissettirdiği ve mesleğin gelecekte tercih edilmesi, devam ettirilmesi açısından bu problemin çözülmesinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Görüşmelerde meslek mensupları bu soruna çözüm önerisi olarak; muhasebecilerin ücretini mükelleflerden devletin tarafından bir sistem dâhilinde alıp adaletli olarak dağıtılmasını önerdiği, ücretlerin devletin vergi beyannamelerine ya da mükellef ödemelerine eklenerek tahsil edilebileceği şeklinde düşünüldüğünü söylemişlerdir. Bu sonuç Tuğay ve Tekşen (2014), Kalaycı ve Tekşen (2006) tarafından yapılan çalışmalarda tespit edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Özkan ve Kutun (2021) çalışmalarında, afet zamanlarında sadece fiziksel veya psikolojik ilk yardım ile fayda temin edilemeyeceğini, bütünlük yaklaşım ile topluma fayda sağlanabileceğini ifade etmiştir. Bunun için müdahale faaliyetlerinde bulunan tüm meslek gruplarının da (muhasebe meslek mensupları, avukat, emniyet, itfaiyeci, yardım kuruluşları, vb.) eğitim programlarına dahil edilmesi gerektiğini söylemiştir. Afetzedeler için verilen psikolojik hizmetlerin tam bir tedavi olmayıp destekleyici unsur olduğunu, afet sonrasında toplumun, iş hayatının en temel birimleri olan bireyi ve meslek gruplarını topluma tekrar entegre edebilmek için lazım olan psikolojik destek sağlanmasının önemi üzerinde durmuştur.

TÜRMOB (2023) tarafından hazırlanan *6 Şubat Kahramanmaraş depreminin Türkiye ekonomisine ve mali müşavirlere etkisi* ile ilgili çalışmasında, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremlerin Türkiye ekonomisine doğrudan maliyetinin 94 milyar dolar civarında ve GSYH da meydana gelmesi beklenen kaybın ise 7,5 milyar dolar civarında olacağını ifade etmiştir. Ayrıca yapılan çalışmalar sonucunda bölgedeki mali müşavirlerin depremden ekonomik ve psikolojik yönden ciddi etkilendiğini ve meslek mensuplarının bir kısmının şehir değiştirdiğini, işini bıraktığını veya değiştirmeyi planladığını tespit edilmiştir. SMMM'lerden kendi mesleğine devam etmeye kararlı olanların gittikleri şehirlerde uygun olanaklara sahip olmaları için ilgili odalarla eşgüdüm içinde kariyer yönlendirme çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Merkezi bir veri tabanında takip edilerek, gerek iş arama süreçlerinde gerek yeni mesleki yetkinlikler elde etmeleri konusunda politikalar geliştirilmesinin önemli olacağı belirtilmiştir. İşine devam etmeyi planlayan mali müşavirlerin özellikle serbest çalışanların önemli bir kısmının alt yapı sorunları yaşadığını ve bu aksaklığın giderilmesi için politika üretilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir.

5. Araştırmada Kullanılan Yöntem ve Bulgular

Çalışmanın bu kısmında araştırmaya yönelik kullanılan yöntem, yapılan analiz sonuçları (bulgular) ve yorumlara yer verilmiştir.

5.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden “**tarama**” modelinden faydalanılmıştır. “Bir grubun belirli özelliklerini tespit etmek için elde edilen verilerin bir araya getirilmesini amaçlayan çalışmalar” (Büyüköztürk vd., 2019: 15) olarak ifade edilen tarama modelinin (Karasar, 2011: 77) alanında yapılan çalışmalar için durum betimlenmesinde kullanılmaktadır.

5.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini tespit için Elazığ Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Odası yetkilileriyle görüşme gerçekleştirilmiştir. SMMM odasından alınan bilgiye göre odaya kayıtlı il merkezinde fiilen mesleğini icra eden 169 SMMM olduğu öğrenilmiştir. Buna bağlı olarak çalışmanın evreni 169 SMMM'dir. Araştırma evreni ile ilgili elde olması durumunda, seçilecek örneklemin büyüklüğü tespit edilirken aşağıdaki formül kullanılabilir.

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{(N - 1) \cdot d^2 + t^2 \cdot p \cdot q}$$

N= Evrendeki birey sayısı

n= Örnekleme alınacak birey sayısı

p= İncelenecek olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q= İncelenecek olayın görülmemiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t= Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d= Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen + sapma olarak simgelenmiştir.

Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısının aralıkları ve bu aralığa göre ölçeğin güvenilirlik durumu şöyledir: (Karagöz, 2021: 16)

0,00 ≤ α < 0,40 ise güvenilir olmayan ölçek

0,40 ≤ α < 0,60 ise düşük güvenilirlikte ölçek

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise oldukça güvenilir ölçek,
 $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

$$n = \frac{(169.1,96^2.0,50.0,50)}{(169-1).0,05^2+1,96^2.0,50.0,50} = 117,5$$

Formüle göre, %95 güven aralığında ve %5 hata payı ile örneklem büyüklüğü 117,5 olarak hesaplanmıştır. Dolayısı ile araştırmaya katılan 120 muhasebe meslek mensubu araştırma evrenini temsil edecek niteliğe sahiptir.

Veri toplama aracında yer alan aralıkların eşit olduğu kabul edilmiş ve $(n-1)/n = (5-1)/5 = 0.80$ aralık değeri olarak kullanılmıştır (Kartal ve Bardakçı 2018: 170). Bu durum Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Anketteki İfadelerin Puanları ve Değer Aralıkları

Nitelik Düzeyi	Puan	Değer Aralıkları
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,20 - 5,00
Katılıyorum	4	3,40 - 4,19
Kararsızım	3	2,60 - 3,39
Katılmıyorum	2	1,80 - 2,59
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00 - 1,79

5.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın amaçlarına ulaşabilmek için deneklere 2 bölümden şeklinde anket formu uygulanmıştır. Anket formunda yer alan **A** bölümü, meslek mensuplarına ait demografik yapı bilgileri ve mesleki bilgileri tespit etmeye amacı ile 10 sorudan oluşmaktadır. **B** bölümü ise depremin muhasebe meslek mensuplarının psikolojileri üzerindeki etkisini tespit etmeye yönelik 14 sorudan oluşmaktadır. Anket formu, Elazığ ilinde mesleği fiilen icra eden SMMM'lere ve stajyerlere yüz yüze görüşme yapılarak uygulanmıştır. Bu şekilde cevaplanmış toplam 120 anket formu elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarında yer alan ifadeler, çalışmanın amaçlarına ulaşabilir niteliktedir.

Meslek mensuplarına uygulanan anket formunun ikinci bölümünde yer alan her bir ifade için “Kesinlikle Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Kesinlikle Katılmıyorum” (1) seçeneklerine yer verilmiştir. Katılımcılardan, her bir ifadeye ait katılım düzeylerini bu düzeylerde belirtmeleri istenmiştir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri sayısal veriler haline getirilirken, verilen cevapların puan ağırlıkları dikkate alınmıştır. Örneklemeye ait ham verilerin çözümlenmesi SPSS 24 paket programı ile istatistiksel yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılmıştır.

5.4. Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında, Elazığ ilinde faaliyette bulunan meslek mensuplarına anket formunun uygulanmasıyla elde edilen veriler, belirtilen istatistiksel tekniklerle analiz edilmiş ve analiz sonuçları tablolarda gösterilerek yorumlanmıştır.

5.5. Muhasebe Meslek Mensuplarının Demografik Özellikleri

Meslek mensuplarının **A** bölümündeki demografik sorulara verdikleri cevapların istatistiksel sonuçları Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıları Tanımlayıcı Demografik İstatistikler

Meslek Mensuplarının Demografikle İlgili Sorulara Ait Cevaplarının İstatistik Sonuçları					
Cinsiyetiniz	Frekans	Yüzde	Meslek Mensubu Olarak Çalışma Süreniz	Frekans	Yüzde
Kadın	24	20,0	5 Yıldan Az	15	12,5
Erkek	96	80,0	5-15 Yıl	81	67,5
Toplam	120	100,0	16-25 Yıl	16	13,3
Yaşınız			26 Yıl Ve Üzeri	8	6,7
25'ten Az	9	7,5	Toplam	120	100,0
31-40	15	12,5	Şu Andaki Personel Sayınız		
35-44	63	52,5	Yok	52	43,3
45-54	25	20,8	1 Kişi	44	36,7
55 Ve Üstü	8	6,7	2 Kişi	24	20,0
Toplam	120	100,0	Toplam	120	100,0
Medeni Durumunuz			Deprem Sonrası Personel Sayısındaki Değişim		
Evli	98	81,7	Personel Sayımız Azaldı	19	15,8
Bekâr	22	18,3	Personel Sayımız Arttı	16	13,4
Toplam	120	100,0	Personel Sayımız Değişmedi	85	70,8
Eğitim Durumunuz			Toplam		
Lise	9	7,5	Deprem Sonrası Defter Sayısındaki Değişim		
Lisans	92	76,7	Defter Sayımız Arttı	55	45,8
Yüksek lisans	19	15,8	Defter Sayımız Azaldı	20	16,7
Toplam	120	100,0	Defter Sayımız Değişmedi	45	37,5
Mesleki Unvanınız			Toplam		
Stajyer	15	12,5	SMMM Odası'nın Deprem Sonrası Süreci Yönetme Yeterliliği		
Sm	8	6,7	Smmm Odası Gerekli Çabayı Sarf Etti	66	55,0
Smmm	97	80,8	Smmm Odası Gerekli Çabayı Sarf Etmedi	54	45,0
Toplam	120	100,0	Toplam	120	100,0

Tablo 2’de, ankete katılan meslek mensuplarının demografik özellikler şöyle özetlenebilir:

- ✓ Katılımcıların çoğunluğu % 80 katılım oranı ile erkektir.
- ✓ Meslek mensuplarının %76,7’si lisans, %15,8’nin yüksek lisans yaptığı görülmektedir.
- ✓ Meslek mensuplarının %12,5’i 5yıldan az; %67,5’i 5-15 yıl; %13,3’ü’ü 16-25 yıl ve %6,7’si de 26 yıl üzeri tecrübeye sahiptir.
- ✓ Meslek mensuplarının %81,7’si evli ve %18,3’ü bekâr olarak tespit edilmiştir.
- ✓ Meslek mensuplarının %12,5’i Stajyer, %6,7’si SM ve 80,8’i ise SMMM’dir.
- ✓ Meslek mensupları %7,5’i 25 yaşından küçük; %12,5’i 31-40 yaş; %52,5’i 35-44 yaş, %20,8’i 45-54 ve % 6,7’si de 55 ve üzeri yaş aralığındadır.
- ✓ Meslek mensuplarının %43,3’ünün personel çalıştırmadığı, %36,7’sinin 1 personeli ve %20’sinin 2 personeli olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Meslek mensuplarının %70,8’inin deprem sonrası personel sayısı değişmemiştir.
- ✓ %15’8’inde azalma ve %13,4’ünde artış meydana gelmiştir.
- ✓ Meslek mensuplarının defter sayısında %45,8 katılım oranı ile artış ve %16,7 katılım oranı ile azalış ve %37,5’inin defter sayımında bir değişim olmadığı tespit edilmiştir.
- ✓ Deneklerin, SMMM Odası’nın deprem sonrası süreci yönetme yeterliliğini %55 ile olumlu ve %45 ile gerekli çabayı sarf etmedi şeklinde olumsuz cevap vermişlerdir.

5.6. Muhasebe Meslek Mensuplarının Anketteki Soru İfadelerine Yönelik Katılım Düzeylerinin Tespit Edilmesine İlişkin Bulgular

Deneklerden, araştırmanın amaçlarına ulaşmak için hazırlanan 14 ifadeye ait görüşlerini; Kesinlikle Katılıyorum (5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle Katılmıyorum (1) şeklinde 5 derece üzerinden belirtmesi istenmiştir. Elde edilen bulguların frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. “İfade 1, İfade 2, İfade 3, ... İfade 14” olarak belirtilen her bir kod, muhasebe meslek mensuplarına uygulanan ankette **B** bölümünde yer alan 14 anket sorusunu ifade etmektedir. Ankette yer alan bütün ifadeler, belirtilen istatistiki değerlere göre genel bir tabloda sunulduktan sonra her bir ifadenin analiz ve yorumu ifadeye ait istatistiki veriler temelinde yapılmıştır.

Tablo 3: Meslek Mensuplarının Anket İfadelerine Yönelik Görüşlerinin Frekans ve Yüzdeleri

Depremi Muhasebe Meslek Mensupları Üzerindeki Psikolojik Etkilerine Yönelik Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Değerleri											
İfade No	1-Kesinlikle Katılmıyorum		2-Katılmıyorum		3-Kararsızım		4-Katılıyorum		5-Kesinlikle Katılıyorum		Toplam
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	
İfade 1	3	2,5	30	25,0	0	0,0	46	38,3	41	34,2	120
İfade 2	0	0	2	1,7	0	0	79	65,8	39	32,5	120
İfade 3	5	4,2	61	50,8	23	19,2	13	10,8	18	15,0	120
İfade 4	9	7,5	68	56,7	15	12,5	24	20,0	4	3,3	120
İfade 5	0	0	15	12,5	2	1,7	84	70,0	19	15,8	120
İfade 6	5	4,2	14	11,7	6	5,0	58	48,3	37	30,8	120
İfade 7	2	1,7	2	1,7	0	0	91	75,8	25	20,8	120
İfade 8	6	5,0	65	54,2	13	10,8	34	28,3	2	1,7	120
İfade 9	30	25,0	62	51,7	12	10,0	14	11,7	2	1,7	120
İfade 10	0	0	17	14,2	2	1,7	88	73,3	13	10,8	120
İfade 11	42	35,0	45	37,5	10	8,3	17	14,2	6	5,0	120
İfade 12	34	28,3	64	53,3	8	6,7	12	10,0	2	1,7	120
İfade 13	0	0	2	1,7	0	0	16	13,3	102	85,0	120
İfade 14	71	59,2	39	32,5	6	5,0	2	1,7	2	1,7	120

Tablo 3’te yer alan her bir ifadenin istatistiki sonuçları ve yorumları aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde muhasebe meslek mensuplarının %72,5 oranında büyük çoğunluğunun **İfade 1:** “Deprem sonrası süreçte iş stresim ve kaygılarım arttığı için mesleğime hala gerektiği gibi odaklanamıyorum” ifadesini destekler nitelikte “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Bu bulgu deprem sonrası iş streslerinde ve kaygılarında artış olduğu ve bu durumun da mesleğe adaptasyon konusunda süreci zorlaştırdığını göstermektedir.

İfade 2: “Sosyal medyada, radyo, TV ve diğer kitle iletişim araçlarında depremle ilgili haber ve bilgileri gördüğümde bugün bile gerilir ve endişelenirim” ifadesine meslek mensuplarının %98,3 yüksek katılım oranı ile neredeyse tamamının “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında destekler nitelikte görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, sosyal medya veya diğer iletişim araçları yoluyla deprem ile ilgili haber veya bilgilerin endişeye yol açtığını göstermektedir.

İfade 3: “Depremden dolayı yaşadığımız mesleki sıkıntılar sebebiyle mesleği bırakmayı bile düşündüm.” ifadesine deneklerin yarısından fazlasının bu görüşe katılmadığı

ve “Kesinlikle Katılmıyorum” veya “Katılmıyorum” aralığında görüş bildirmişlerdir. Yaşanan depremler sonrası ortaya çıkan ve mesleğin icra edilme sürecini zorlaştıran durumlar her ne kadar olsa da bunun mesleği sona erdirmesi gibi bir duruma sebep olmadığı (mesleğe bağlılık) görülmektedir.

İfade 4: “Deprem sonrası yaşadığım zorlukların üstesinden gelmek için bir uzman (psikolog, psikiyatrist) desteğine ihtiyaç duyduğum zamanlar oldu” ifadesine %64,2 oranında katılımcıların bu görüşe katılmadığı yani “Kesinlikle Katılmıyorum” veya “Katılmıyorum” aralığında görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Deneklerin bu kavrama katılım oranlarının “Kesinlikle Katılıyorum” veya “Katılıyorum” aralığında olması beklenirdi. Katılımcılar uzman desteğinden ziyade kendi imkânları çerçevesinde karşılaştıkları zorlukları aşmaya çalıştıkları söylenebilir.

İfade 5: “Deprem döneminde psikolojik danışmanlık hizmeti verilseydi iş ve hayatla ilgili endişelerimiz azalırdı” ifadesine muhasebe meslek mensuplarının %85,8 oranında büyük çoğunluğunun “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında fikir beyan ettiği belirlenmiştir. Bu sonuç her ne kadar İfade 4’deki “uzman desteğine ihtiyaç duyulmadığı” yönünde fikir beyan edilse bile aslında iş ve sosyal hayatın iyileşmesi ve daha hızlı normale dönebilmesi için psikolojik danışmanlık hizmetine ihtiyacın olduğunu göstermektedir.

İfade 6: “Depremi olumsuz etkisinden dolayı, keşke mevzuatı bu kadar ağır ve sürekli değişen bir mesleği icra etmeseydim diye düşündüğüm oldu” ifadesine deneklerin %79,2 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında fikir sahibi olduğu ve kalanının katılmadığı yönde görüşüne sahip olduğu belirlenmiştir. Sık sık mevzuat değişikliği olan ve özellikle de deprem döneminin getirdiği iş zorluklarıyla beraber yaşanan mevzuat değişikliklerinin muhasebe mesleğinin icra edilebilirliğini zorlaştırdığı görülmektedir. Ayrıca deprem afeti gibi dönemlerde oluşturulan mevzuatın işleri kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi gerektiği sonucuna da varılabilir.

İfade 7: “Mesleki faaliyetlerimi kapalı ortamda yürüttüğüm için depreme yakalanmaktan hâlâ korkarım” ifadesine yönelik ankete katılan meslek mensuplarının neredeyse tamamının katıldığı (%96,6) yani “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında fikir beyan ettiği belirlenmiştir. Bu sonuç, depremi yaşayan ve kapalı mekânlarda mesleğini icra eden meslek mensuplarının depreme tekrar yakalanma korkusunun hala sürdüğü şeklinde yorumlanabilir.

İfade 8: “Yaşadığım deprem sebebiyle dini düşüncelerimde olumlu yönde değişimler oldu” ifadesine yönelik deneklerin katılım durumlarının %59,2’sinin “Kesinlikle Katılmıyorum” veya “Katılmıyorum” aralığında görüş bildirdiği ve neredeyse diğer yarısının da bu ifadeye katıldığı belirlenmiştir. Bu bulgu, depremi yaşayan meslek mensuplarının yarısından fazlasının dini duygularında olumlu bir değişim olmadığını göstermektedir. Ankete katılanlardan bir kısmı üzerinde yaşanan depremlerin dini düşüncelerini olumlu yönde etkilediği de görülmektedir.

İfade 9: “Bazı mükelleflerin depremi bahane ederek mesleki etiğe uygun olmayan isteklerde bulunması sebebiyle psikolojileri bozulan meslektaşlarım oldu” ifadesine katılımcılar %76,7 oranında katılmadığı yani “Kesinlikle Katılmıyorum” veya “Katılmıyorum” şeklinde görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Bu durum meslek mensupları için mesleklerini icra etme açısından zor bir süreç olan afet dönemlerinde ortaya çıkan ve etik ilkelere uygun olmayan durum ve isteklerin fazla olmadığı ve bu konudan dolayı psikolojik yıpranmalara da sebep olmadığını göstermektedir. Bu ifadeyi destekleyenlerin sayısının çok az olduğu söylenebilir.

İfade 10: “Depremden sonra mesleki faaliyetlerimi icra etmeye başladığımda adaptasyon konusunda sıkıntılar yaşadım” ifadesi için muhasebe meslek mensupları %84,2 oranında yüksek katılım düzeyi ile olumlu yönde görüşlerini bildirdiği yani “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında fikir beyan ettiği belirlenmiştir. Bu bulgu deprem afetinin etkilerinin kısa sürede atlatılmadığını göstermektedir. Ayrıca depremin etkilerinin mesleği icra ederken devam ettiğini ve mesleğe uyum sürecini uzatabileceğini göstermektedir.

İfade 11: “Deprem sürecinde mükellef sayısında ciddi azalmaların olması meslek mensuplarının psikolojik durumunu olumsuz etkilemiştir” ifadesine meslek mensupları %72,5 oranında da katılım ile olumsuz yönde görüşlerini ifade etmişlerdir. Yani deneklerin “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” aralığında görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Her ne kadar depremde muhasebe meslek mensupları mükellef kaybı yaşasa da deprem dönemi ve sonrasında gıda ve inşaat işletmelerinde hareketlenme ve artmalara bağlı olarak mükellef sayılarında artışların da olduğu söylenebilir. Bu durumun ise meslek mensuplarının iş kaybindan dolayı psikolojik sıkıntı yaşamalarını engellediği belirtilebilir. Büyük çoğunluk bu şekilde olsa da meslek mensuplarının belli bir kesimi (yaklaşık ¼’ü) mükellef kaybı yaşamışlar ve bu durum psikolojik sıkıntılara da sebep olduğu görülmektedir.

İfade 12: “Diğer illerdeki meslektaşlarımızın işlerimizi kolaylaştırıcı destekleri psikolojik olarak rahatlamamıza katkı sağlamıştır” ifadesine mesleklerini icra eden meslek mensupları %81,7 oranı ile yüksek derecede katılmadığı yani “Kesinlikle Katılmıyorum” ve “Katılmıyorum” aralığında görüş beyan ederek cevap verdiği görülmektedir. Bu durum; depremi yaşayan ve hem maddi hem de mesleki açıdan desteğe ihtiyaç duyan depremdede muhasebe meslek mensupları için diğer illerdeki meslek mensuplarının gerek maddi gerekse iş süreci yönetiminde mesleki yardım ve dayanışmayı sağlayamadıklarını göstermektedir.

İfade 13: “COVID dönemiyle kıyaslandığında depremin meslek mensuplarının psikolojileri üzerine etkisi daha olumsuz olmuştur” ifadesine meslek mensupları neredeyse tamamı olumlu yönde katılım sağladığı yani bu görüşü desteklediği ve “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” aralığında görüş beyan ettiği tespit edilmiştir. Depremin her yönüyle COVID döneminde yaşanan sıkıntılardan daha fazla ve daha zor olduğu ve bunun psikolojik açıdan daha ağır sonuçlar doğurduğu görülmektedir. COVID dönemi ile kıyaslandığında deprem döneminde yakın aile, mükellef, iş yeri kayıpları vb. göz önünde bulundurulursa deprem döneminin psikolojik açıdan daha zor geçtiği söylenebilir.

İfade 14: “Deprem sonrası süreçte psikolojik danışmanlık hizmeti verildi ve yeterli idi” ifadesine %91,7 oranında katılım ile meslek mensuplarının çok büyük bir kesimi olumsuz yönde katılım sağladığı ve bu görüşü desteklemediği belirlenmiştir. Afet olayları bireylerde ve dolayısı ile meslek mensuplarında yoğun stres, korku, kaygı, üzüntü gibi duygulara sebep olabilirken, aynı zamanda toplumsal düzeyde travma, kolektif yaşam ve sosyal dayanışmayı da tetiklediği bilinmektedir. Bu bulgu; deprem sonrası süreçte yaşanan veya yaşanabilecek psikolojik sarsıntı ve bozuklukların iyileştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmadığı ve bununla ilgili danışmanlık hizmetinin yetersiz kaldığını göstermektedir.

6. Sonuç ve Öneriler

Ülkemizde son yıllarda yaşanan depremler milyonlarca insanı, toplumu, meslek mensuplarını çeşitli düzeylerde doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir. Böylesi yıkıcı felaketlerden ve yaşanan kayıplardan etkilenenlerde çeşitli psikolojik belirtiler farklı seviyelerde görülebilmektedir. Depremlerin işletme ve bireylere etkileri; sosyal, ekonomik ve psikolojik alanlarda görülmektedir. Muhasebe mesleği ve meslek mensupları da bu süreçte uyum sağlamakta güçlük çekmişlerdir.

Muhasebe mesleğini icra eden meslek mensupları alanında yapılacak olan çalışmalara

katkı sağlayacağı düşünölen araştırmamızın amacı; 24 Ocak 2020 tarihi Elazığ merkezli ve 6 Şubat 2023 tarihi Kahramanmaraş merkezli depremlerinin Elazığ ilinde aktif olarak faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının üzerinde meydana getirdiği psikolojik etkilerinin çeşitli boyutlarını ve psikolojik etki düzeyini belirlemektir. Araştırmada, anket çalışması yöntemiyle veriler toplanmış ve deprem sonrası muhasebe meslek mensuplarının psikolojik durumu, yöneltilen ifadeler kapsamında analiz edilmiştir. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulguların, bundan sonra yapılacak çalışmalara rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir.

Son on yıllık literatüre bakıldığında Türkiye’de farklı bölge ve illerdeki meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar üzerine birçok nicel ve nitel çalışmalar yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda meslek mensuplarının tespit edilen sorunlarının ortak olduğu ve yıllarca da devam ettiği görölmüştür. Afet dönemlerin de meslek mensuplarının sorunlarına yenileri de eklenmiştir.

Araştırmada, depreme maruz kalan muhasebe meslek mensuplarının psikolojik durumları, duygusal tepkileri ve iş, yaşam kalitesi üzerindeki etkileriyle depremin çalışma ve iş yapma alışkanlıklarında ne gibi değişikliklere sebep olduğuna yönelik önemli tespit ve değerlendirmelere ulaşılmıştır. Bu bulgulara bakıldığında; depremin muhasebe meslek mensupları üzerinde mesleki faaliyetlerin sürdürölmesi açısından zorlukların yaşandığı ancak üstesinden gelinebildiği fakat stres, korku, kaygı gibi duygusal durum ve psikolojik açıdan olumsuz etkilerinin olduğu ve halen devam ettiği, bu konuda yeterli düzeyde tedbirlerin alınmadığı ve danışmanlık hizmetlerinin verilmediği sonuçları ortaya çıkmıştır. Mesleki zorluk ve psikolojik etkiler detaylıca analiz edildiğinde şu sonuçlara varılmıştır:

Deprem dönemlerinde meslek mensuplarının yaşadığı iş stresi ve kaygılarının da bir sonucu olarak mesleki adaptasyon problemleri yaşadığı tespit edilmiştir. Deprem sonrası yaşanan iş yükü artışı, deprem olma endişesi, mesleği icra ederken karşılaşılan zorluklar vb. durumların psikolojik açıdan muhasebe meslek mensuplarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Ankete katılan meslek mensuplarının deprem sürecinde hem kendi stresleriyle, hem mükelleflerin stresleriyle, hem de iş yetiştirme stresleriyle karşı karşıya kaldıkları ve bu süreçte meslek mensuplarının devlet–mükellef-meslek mensubundan oluşan üçlü ayağın tüm taraflarına ait stresi üzerine aldıkları ve bu durumun da psikolojik etkilerini yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca meslek mensuplarının deprem dönemlerinde yaşanan psikolojik problemlerin aşılmasında ciddi etkisi olan uzman psikolog desteği, psikolojik danışmanlık hizmetleri, diğer meslektaşların destekleri vb. yardımlara ihtiyaç duyulduğu görölmüştür. Fakat bunların yeteri kadar yerine getirilmediği de araştırma sonucunda belirlenmiştir.

Depremden etkilenenlere ilk aşamada sağlanabilecek psiko-sosyal müdahale çalışmaları arasında psikolojik ilk yardımlar yer almaktadır. Olumsuz psikolojik belirtiler uzun vadede ciddi sağlık sorunları ve kayıplar meydana getirebilmenin yanında depremden etkilenen meslek mensuplarının verimliliğini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sebeple psikolojik açıdan risk altındaki muhasebe meslek mensuplarının olumsuz psikolojik belirtilerinin erken dönemde belirlenerek uygun destek programları sunulması önem arz etmektedir.

Başta deprem olmak üzere afetler açısından kapsamlı bir hazırlığın, henüz afet gerçekleşmeden planlanmış olmasının psiko-sosyal müdahaleler için de kritik bir nokta olduğu düşünülmektedir. Depremin psikolojik etkileriyle başa çıkmak için daha fazla kaynağa ve destek hizmetlerine ihtiyaç olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, deprem sonrası psikolojik etkilerle başa çıkmak için daha geniş kapsamlı ve erişilebilir bir destek ağı kurulması önemlidir. Yaşanan depremlerin etkileri sadece deprem dönemini

kapsamamaktadır. Sonraki dönemlerde de bu etkiler farklı boyutlarda devam edebilmektedir. Bunun için afetlerin psikolojik sonuçlarını azaltmak için acil müdahalelerin yanı sıra muhasebe meslek mensupları için uzun vadeli destek mekanizmalarının da geliştirilmesi gerekir.

Bundan sonra benzer bir acil durum yaşanması ihtimaline karşı hazırlıklı olunması, teknolojiye daha fazla önem verilerek sağlam bir alt yapı oluşturulması, kurumlar arası entegre sistemlerin geliştirilmesi, mesleki uygulamaların icrası konusunda hem mükelleflerin hem de muhasebe çalışanlarının eğitilmesi, çıkarılacak mevzuatların sade ve anlaşılır olması, adaptasyon sürecinde meslek mensuplarına yardım sağlama konusunda SMMM odalarının devreye girmesi, meslek mensupları için psikolojik danışmanlık hizmet sistemlerinin oluşturulması ve meslektaşlar arasındaki dayanışmanın artırılması önerilmektedir.

Yazar Katkı Oranları/ Author Contribution Rates:

1. Yazar % 50; 2. Yazar % 50

1st Author 50%; 2nd Author 50%

Çıkar Çatışması Beyanı/ Conflict of Interest Declaration:

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There are no potential conflicts of interest in this study

Etik Kurul İzni / Ethics Committee Permission:

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulunun 19.12.2024 tarih 3 sayılı kararı ile etik olarak uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.

It was unanimously decided to be ethically appropriate with the decision of the Ethics Evaluation Board of Sivas Cumhuriyet University Rectorate Social Sciences Scientific Research Proposal Ethics Evaluation Board dated 19.12.2024 and numbered 3.

Etik/ Ethic:

Çalışmada bilimsel, etik ilkelere uyulmuş ve yararlanılan tüm çalışmalar kaynakçada belirtilmiştir.

In the study, scientific and ethical principles were followed and all the studies used were indicated in the bibliography.

Kaynakça

- Akkaya, T., Kırmılı, Y., & Polat, T. (2001). Deprem yardımlarında yararlanan kişilerin değerlendirme raporu. İstanbul Üniversitesi Yayınları, No. 4283.
- Arslan, Ö. (2022). Covid-19 pandemisinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkileri: Sivas ili örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1574-1586.
- Bahadır, H., & Uçku, R. (2018). Uluslararası acil durum veri tabanına göre Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki afetler. *Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 4(1), 28-33.
- Bustamante, C., Poblete, C., & Amorós, J. E. (2022). Entrepreneurial intentions in the context of a natural disaster. *International Journal of Emerging Markets*, 17(5), 1198-1217.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Ceylan, R., & Hacıhasanoğlu, T. (2022). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi.
- Charveriat, C. (2000). *Natural disasters in Latin America and the Caribbean: An overview of risk* (Working Paper No. 434, pp. 3-100). Inter-American Development Bank.
- Cheng, J., Liang, Y., Fu, L., & Liu, Z. (2018). Posttraumatic stress and depressive symptoms in children after the Wenchuan earthquake. *European Journal of Psychotraumatology*, 9(1), 1472992.
- Ergünay, O. (2002). *Afete hazırlık ve afet yönetimi*. Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü Afet Operasyon Merkezi (AFOM).
- Felix, E., Hernandez, L. A., Bravo, M., Ramirez, R., Cabiya, J., & Canino, G. (2011). Natural disaster and risk of psychiatric disorders in Puerto Rican children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 39(4), 589-600.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşın, Y. (2023). Depreme maruz kalan bireylerin psikolojik durumlarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 238.
- Gülelçin, N. (2020). *Doğal afetlerde sosyal çalışmacının görevlerinin değerlendirmesi* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hançer, Z. Y. (2009). *Sürdürülebilir afet yönetimi ve kadın* (Yayımlanmamış doktora tezi). T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Hansel, T. C., Osofsky, J. D., & Osofsky, H. J. (2015). Louisiana State University Health Sciences Center Katrina Inspired Disaster Screenings (KIDS): Psychometric testing of the National Child Traumatic Stress Network Hurricane Assessment and Referral Tool. *Child & Youth Care Forum*, 44(4), 567-582.
- Kadıoğlu, M., & Özdamar, E. (2008). Modern, bütünleşik afet yönetiminin temel ilkeleri: Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri (1. baskı, s. 3). Ankara: Japon International Cooperation Agency (JICA) Türkiye Ofisi Yayınları.
- Kalaycı, S., & Tekşen, Ö. (2006). Muhasebe mesleğinde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Isparta il merkezi uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 31, 90-101.
- Karagöz, Y. (2021). *SPSS AMOS meta uygulamalı nitel-nicel karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Nobel Yayın.
- Karakaya, I., Ağaoğlu, B., Çoşkun, A., Şişmanlar, Ş. G., & Yıldız, Ö. Ö. (2004). Marmara depreminden üç buçuk yıl sonra ergenlerde TSSB, depresyon ve anksiyete belirtileri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(4), 259-263.

- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Kartal Mahmut ve Bardakçı Sait (2018). *SPSS ve Amos Uygulamalı Örneklerle Güvenirlilik ve Geçerlik Analizleri*, Akademisyen Kitabevi.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., & Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the national comorbidity survey. *Archives of General Psychiatry*, 52(12), 1048-1060.
- Kula, N. (2006). İtenmedik ve beklenmedik olaylarla karşılaşan bireylere yönelik manevi desteğin önemi. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(2), 72-93.
- Lindell, M. K., & Prater, C. S. (2003). Assessing community impacts of natural disasters. *Natural Hazards Review*, 4(4), 176-185.
- Mechler, R. (2005). *Cost-benefit analysis of natural disaster risk management in developing countries*. Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit.
- Mihai, F., Stan, M., Radu, G., & Dumitru, V. F. (2020). Heavy work investment for the accounting profession in Romania at the time of coronavirus pandemic. *Amfiteatru Economic*, 22(14), 1121-1139. <https://doi.org/10.24818/EA/2020/S14/1121>
- Nakajima, Ş. (2012). Deprem ve sonrası psikolojisi. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 150-155.
- Özgen, N., Ünalı, Ü. E., & Bindak, R. (2011). Öğretmen adaylarının doğal afetler konusuna yönelik "Etkili Öğrenme Biçimleri"nin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(4), 303-323.
- Özkan, B., & Çetinkaya Kutun, F. (2021). Afet psikolojisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 249-256.
- Palti, C. (2012). *Üniversiteye hazırlanan lise son sınıf öğrencilerinde yükseköğretime geçiş sınavı öncesi ve sonrasında benlik saygısı, sınav kaygısı ve durumluk-sürekli kaygı düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü. YÖK Tez Merkezi.
- Rosen, S. (2011). *The socioeconomic effects of earthquakes, volcanoes, and tsunamis*. The Cooper Union Albert Nerken School of Engineering.
- Şahin, C., & Sipahioğlu, Ş. (2003). *Doğal afetler ve Türkiye* (Genişletilmiş 2. baskı). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Sönmez, M. B. (2022). Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD Dergisi*, 338.
- Taşçı, G., & Özsoy, F. (2021). Deprem travmasının erken dönem psikolojik etkileri ve olası risk faktörleri. *Çukurova Medical Journal*, 4682, 488-494.
- Tuğay, O., & Tekşen, Ö. (2014). Muhasebe meslek mensuplarının sorunları: Burdur ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 223-232.
- TÜRMOB. (2023). *Türmob basın bülteni* (19. sayı, ss. 1-4).
- Yavuz, A., & Dikmen, S. (2015). Doğal afetlerin zararlarının finansmanında kullanılan afet öncesi finansal araçlar. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(2), 303-322.